

Handlingsplan om det psykososiale barnehagemiljø

Handlingsplan om det psykososiale barnehagemiljø

Denne planen beskriver hvordan virksomheten arbeider for å forhindre mobbing og krenkelser av barn i Glittre barnehage. Planen beskriver hva barnehagene skal gjøre for å forebygge, og gjenkjenne mobbing og krenkelser blant barn og voksne, samt hvilke tiltak som må gjøres dersom det forekommer mobbing eller krenkelser i vår barnehage.

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Det fremgår av barnehageloven § 1 at barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene. Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse. Mangfold og gjensidig respekt: Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent. Livsmestring og helse: Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette. Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser.

For at alle barn skal oppleve trygge og gode dager i barnehagen, er det nødvendig at de ansatte har kompetanse på å forebygge krenkelser og mobbing, og har plikt til å følge med. Alle voksne skal kjenne til virksomhetens krav og forventninger til sosialt kompetent atferd. Utvikling av sosial kompetanse krever at barnehagene og foreldrene samarbeider nært. Nært samarbeid er også en forutsetning om mobbeatferd observeres. Personalet skal årlig evaluere sitt arbeid mot mobbing. Planen skal holdes oppdatert i forhold til de til enhver tid gjeldende retningslinjer.

Hva er krenkelser?

Krenkelser brukes om negative ord eller handlinger som gjør at barn ikke føler seg inkludert i fellesskapet med de andre barna. Det kan være enkelthendelser. Flere krenkende enkelthendelser rettet mot et barn kan, sett i sammenheng med definisjonen av mobbing, betraktes som mobbeatferd (Mobbeatferd i barnehage, Roland). Hva som oppleves som krenkende ord og handlinger, er forskjellig fra person til person, og kan avhenge av blant annet alder, forutsetninger og bakgrunn. En kan se begynnende krenkende atferd fra barn i to-tre års alderen ved at de for eksempel ekskluderer og gjemmer seg for enkeltbarn, eller tar ting/ leker fra dem. Forskning viser at det er vanlig at barn i denne alderen kan være fysisk aggressive ved at de biter, lugger eller kaster sand. Det kan derfor være mest meningsfullt å snakke om mobbing fra barna er fem-seks år, ettersom yngre barn ikke har samme bevissthetsnivå når det gjelder venner. For de yngste er det enda mer viktig å lære ønsket og inkluderende væremåte. Tre-åringene har gjerne ikke fullt utviklet selvregulering, og de har et begrenset verbalspråk. Det trenger ikke være slik at alle former for erting og slåssing i barnehagen er mobbing. I utgangspunktet er det barnets egen subjektive opplevelse som skal lyttes til for å vurdere om noe er mobbeatferd. Det er de voksnes ansvar å snakke med barn om hva de føler og har opplevd, kunne vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse og så tidlig som mulig forhindre at krenkelser får utvikle seg til å bli mobbing.

Hva er mobbing?

«Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning.» (Lund, Helgeland, 2017) Ut fra denne definisjonen hva er krenkelser og krenkende atferd i barnehagen helt konkret? Det kan være handlinger som for eksempel:

- utestenging fra lek og/eller andre sosiale settinger – dette kan skje på mange måter: kroppsspråk, blikk, verbalt, fysisk ved å skubbe unna, springe fra, ignorering, m.m.
- slåing, skubbing, dytting, sparking, spyting, m.m.
- krenkende språk; dumming, du er ekkel, din tegning er ikke fin, kallenavn, trusler, m.m

Mobbing i barnehagen kan vises seg gjennom at barn:

- blir utestengt fra leken
- ikke blir akseptert
- får negative kommentarer
- blir dominert og undertrykt
- blir latterliggjort
- blir truet og herset med
- blir hånt og latterliggjort
- blir manipulert

I en psykisk helsefremmende barnehage

- Stiller pedagogene sine indre ressurser, som empati, tålmodighet, nysgjerrighet, og kjærlighet, til barnas disposisjon
- Formulerer pedagogene etiske standpunkter som veileder dem i det psykisk helsefremmende arbeidet.
- Arbeider pedagogene med å omsette disse standpunktene i konkrete handlinger som gjennomsyrrer hverdagen deres sammen med barna.

(Margreta Öhman, 2021)

HOVEDMÅL

- Alle barnehagebarn skal oppleve å være en del av et godt psykososialt barnehagemiljø
- Alle barn skal ha det trygt og godt i barnehagen

BARNEHAGENS PLAN FOR ARBEID MED PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ

Handlingsplanen retter seg både til ansatte og barnas foreldre i Glitre barnehage og har som formål å forebygge og stoppe mobbing, regulert etter Barnehagelovens kap 8, §§ 41, 42 og 43.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_8

Planens formål:

- Barnehagen forebygger, stopper og følger opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre
- Sørge for at ansatte i barnehagen handler raskt og riktig for å sikre at barna har det trygt og godt i barnehagen
- Arbeidet med forebygging er systematisert
- Aktivitetsplikt
- §43 pålegger en skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Barnehagens ansvarsfordeling

Alle voksne; foreldre, ansatte i barnehagen og andre voksne har en etisk forpliktelse til å gjøre det vi kan for at mobbing ikke skal forekomme

Primært skal vi forebygge, sekundært gripe inn så tidlig som mulig.

- Styrer er ansvarlig for at alle kjenner handlingsplanen mot mobbing og har nok kompetanse til å vite hva man skal se etter og hvordan man skal handle
- Lederteam oppdaterer handlingsplanen jevnlig
- Pedagogisk leder er ansvarlig for at innholdet i planen følges opp
- Foreldre har et personlig ansvar for sine barns adferd og trivsel, og de er medansvarlige for hvordan barnet oppfører seg i barnehagen. Barnehagens hovedmål for det psykososiale barnehagemiljøet - Barnets opplevelse: Alle barn skal ha det trygt og godt i barnehagen

§ 42. Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. [Lov om barnehager \(barnehageloven\) - Lovdata](#)

FOREBYGGENDE ARBEID

Tiltak: Hva gjør vi?

Personalet skal arbeide for at vi har et godt og trygt miljø for alle i barnehagen og for at alle opplever gode menneskemøter.

Vi tar imot barn, foreldre, kollegaer og andre på en positiv og imøtekommende måte. Vi ønsker at alle skal føle seg velkommen i barnehagen. Dette gjør vi med å være behjelpelige, imøtekommende, lyttende og vise hverandre interesse. Vi viser hverandre respekt og er høflige mot hverandre. Barnas synspunkter skal vektlegges i planlegging og vurdering i forhold til alder og modenhet: Vi lytter og observerer hva barna er opptatt av eller interessert i. Barna er med på å utarbeide og samtale om trivselsregler, og hvordan vi skal ha det i barnehagene. Vi lytter til barna og evaluerer sammen med dem. De vil dermed få en opplevelse av å ha innflytelse på hverdagen, og at «min» mening er betydningsfull. Livsglede hører sammen med lykke og det å ha et meningsfullt liv. Det handler om glede og tilhørighetsfølelse, trygghet, det å føle seg vel, å oppleve en meningsfull hverdag, ulike kultur/natur opplevelser.

Hva forventes av den voksne i Glitre barnehage:

- Snakke om hvem som er til stede/fraværende
- Bordplassering og turkamerater, aldersinndelte grupper og temagruppe
- Bevisst bruk av anerkjennende kommunikasjon i barnehagen
- Den voksne involverer seg med barna og er gode rollemodeller for barna i lek og aktiviteter
- at vi har en forutsigbarhet i forhold til barnehagens planer og barnas individuelle behov
- at vi skaper felles opplevelser; årshjul, turer, ulike arrangement der foreldre er invitert
- at vi har humor og glede i hverdagen, rom for spontanitet
- at vi er bevisste på å vise at du betyr noe, at den voksne bryr seg om deg.
- at vi gir individuell oppmerksomhet, ros og anerkjennelse fra voksne, ros og anerkjennelse i felles plenum.
- at vi bruker anerkjennende kommunikasjon og relasjonskompetanse i samspill med barna
- at vi snakker godt om personer som ikke er til stede
- at vi har et godt foreldresamarbeid. God kontakt mellom foreldre og ansatte er en viktig trivselsfaktor for det enkelte barn
- at alle voksne har kunnskap om viktigheten av tilvenning og tilknytning
- at alle barn har en primærkontakt- legge til rette for en god start der barna har sin egen primærkontakt og en avtalt tilvenningsperiode ved oppstart. Dette skal sikre at hvert barn blir sett og møtt av voksne
- at alle barn i våre barnehager skal ha venner, små grupper fordelt etter alder og nivå
- at vi har fokus på de voksnes samspillsevner og på hvordan vi best mulig kan legge til rette for god utvikling og læring hos barna og for samspillet barna imellom
- at voksne deltar aktivt i barnas lek
- at vi bruker jevnlig observasjon for å bevisstgjøre de voksne i relasjonen voksen – barn og for å bygge gode barn-barn relasjoner

- foresatte og barn møtes med respekt og anerkjennelse
- Vi bruker systematisk observasjon av enkeltbarn og barnegrupper. Vi bruker observasjonsskjema "ALLE MED", samt uformelle observasjoner i hverdagen
- Barna deles jevnlig inn i smågrupper med en voksen. Fokus på relasjoner og samtaler i naturlige, rolige og fokuserte situasjoner med en voksne
- Barna opplever at personalet er tilstedeværende i leke
- Personalet er «tett på» og viser tydelig tilgjengelighet, interesse og mulighet for hjelp til alle barn i lek og annen aktivitet
- Personalet hjelper og støtter barn som ikke deltar i eller blir utestengt i lek, både ved å bli med som støtte og veileder i leken med andre, men også ved å tilby annen aktivitet med en voksen, hvis barnet i en gitt situasjon opplever det til det beste
- Man blir møtt på en inkluderende måte når man kommer til barnehagen, slik at man føler seg velkommen og verdsatt
- Barna oppfordres til å si ifra til de voksne, man gir ros/gode tilbakemeldinger på det å si ifra. Å si fra er ikke å sladre!
- Personalet er trygge og forutsigbare
- Personalet følger opp barn som velger å leke alene
- Barna utvikler med voksnes hjelp god lekekompetanse
- Vi har fokus på å være venner, ikke på bestevenner
- Alle barn skal inkluderes i aktivitet og lek

Alle barn skal få verktøy til å løse konflikter:

Tiltak:

- Vi har fokus på å sette ord på tanker og følelser slik at barna lærer å tolke andres verbale og nonverbale uttrykk og selv får et språk for å uttrykke sine tanker og følelse
 - Vi jobber med temaet følelser for å trene barnas evne til å gjenkjenne følelsesuttrykk
 - Personalet følger opp, støtter og veileder barna når konflikter oppstår

- Vi har fokus på at involverte barn er delaktige i konfliktløsningen

Vi har fokus på å bygge opp hvert enkelt barns selvbilde: Tiltak: Hva gjør vi?

- Barna får tildelt ansvarsoppgaver og kjenner gleden ved mestring.
- Vi lytter til hverandre og reflekterer sammen.
- Øve på å snakke og vise seg frem i større grupper.
- Barna øver på å løse problemer og utfordringer, ut i fra alder og forutsetninger

Tiltak: Hva gjør vi?

- Leker og materiell er lett tilgjengelig. Barna opplever at de har medvirkning og kan velge.
- Leker og materiell er inspirerende og bidrar til å skape engasjement og samarbeidsvilje.
- Vi bruker mye gjenbruksmaterialer, dette er materialer som er kjønnsnøytrale og ikke definerte.
- Rommet skal fungere som en tredje pedagog.

ET GODT FORELDRESAMARBEID

Foreldrene må få innsyn i hvordan vi i barnehagen jobber for å fremme et trygt og godt psykososialt miljø, og de må få kunnskap om hva krenkende atferd i barnehagen er. Dette skal være tema på foreldremøter og ellers i samtaler når dette er aktuelt. Det er viktig at foreldre gir tilbakemeldinger til barnehagen hvis barnet forteller noe hjemme som de reagerer på, m.m. Foreldrene må også være bevisst sin egen rolle i hvordan vi lærer barn å omgås andre på.

- Å være engasjerte også i de andre barna.
- La barna treffe hverandre i en annen setting enn den de er vant til i barnehagen.
- Prate med barna sine om hvordan de har det i barnehagen
- Å være gode rollemodeller, vi fremsnakker andre barn.
- Å gripe inn når barn viser uønsket atferd rettet mot andre barn, og på den måten vise at dette ikke er godtatt.

Tiltak:

- Når personalet ser barn som blir ertet og utsatt for plaging skal vi alltid ta det opp med foreldrene, både med foreldre til den som plages og med den som plager andre. Det gjennomføres foreldresamtale, der barnets trivsel/mistrivsel er tema. Her skal det utarbeides konkrete samarbeidstiltak mellom barnehagen og foreldrene
- Foreldrene informerer personalet om de ser «hendelser/episoder» i barnehagen eller barnet forteller noe hjemme.
- Foreldre har et personlig ansvar for sine barns adferd og trivsel, og de er medansvarlige for hvordan barnet oppfører seg i barnehagen.
- Foreldre oppmuntres til å la barna få ha med seg venner hjem og at dette ikke er de samme vennene hver gang.
- Mobbing og inkludering er tema i dialog med foreldre på foreldremøter og foreldresamtaler
- Barnehagens rutiner for bursdagsinvitasjoner informeres om til alle foreldre. - Bursdagsinvitasjoner leveres privat. Personalet er behjelpelig med å dele ut adresser, dersom alle foreldre har samtykket til det.
- Mangfold i aktiviteter, materiell og leker: ✓ Kvaliteten i barnehagens leke – og læringsmiljø har betydning for barns trivsel, språkutvikling og utvikling av sosial kompetanse
- Personalet har kompetanse om ulikt mangfold; kulturelt mangfold, likestilling og kjønnsproblematikk.
- Redd barna har et forslag til temaarbeid på foreldremøte:
[https://www.reddbarna.no/skole/ingenutenfor/rollemodeller/?utm_medium=email&utm_campaign=Nyhet sbrev%20barnehager%20august%202&utm_content=Nyhetsbrev%20barnehager%20august%202022+CID_7d455b7309373d1aa57e189b84f6804e&utm_source=Email&utm_term=reddbarnanorollemodeller](https://www.reddbarna.no/skole/ingenutenfor/rollemodeller/?utm_medium=email&utm_campaign=Nyhet%20sbrev%20barnehager%20august%202&utm_content=Nyhetsbrev%20barnehager%20august%202022+CID_7d455b7309373d1aa57e189b84f6804e&utm_source=Email&utm_term=reddbarnanorollemodeller)

Fokus på fellesskap:

- Opplevelsen av å høre til og være betydningsfull er avgjørende for alle mennesker
- Vi følger barnehagens årshjul der vi har fokus på inkluderende fellesskap

Voksne som krenker og mobber

Alle ansatte skal ha kompetanse til å se når andre ansatte krenker og mobber barn og unge, og vite hvordan dette skal håndteres. Vi har nulltoleranse for mobbing eller andre krenkelser fra voksne mot barn, at det er plikt til å varsle ledelsen og å ha rutiner for håndtering av slike saker. Voksne som krenker kan for eksempel latterliggjøre og bruke ironi, himle med øynene eller trekke på skuldrene, omtale et barn negativt (snakker nedsettende om eller til barn eller gir dem karakteristikk), utestenge barnet fra sosiale fellesskap, skjenne eller true.

Tiltak: Hva gjør vi?

- Jevnlig kompetanseheving for personalet.
- Jevnlige refleksjoner rundt hva er et godt psykososialt miljø, hva er krenkende atferd, hva er terskelen for å gripe inn og hva innebærer det?
- Hver avdeling drøfter og kartlegger jevnlig de voksnes holdning til enkeltbarn, som kan ha påvirkning på hvilke barn som blir sett av voksne og hvilke som ikke blir det. Et verktøy til hjelp i dette arbeidet er Kari Papes fargekartleggingsskjema som hver avdeling gjennomgår to ganger pr år. Dette verktøy er spesielt godt egnet til å avdekke de «usynlige» barna
- Barnehagen jobber aktivt med å bli kjent med alle barn på alle avdelinger gjennom hospitering.
- Personalet tar aktivt kontakt med alle barn i utelek
- Alle voksne er tydelige og utviser null - toleranse i forhold til uakseptabel atferd.

Gode observasjoner og refleksjoner som forebyggende tiltak

Våre tiltak:

- Det rettes et særskilt blikk rettes mot utenforskap. Hvem er det som ikke inviteres inn i lek/gruppe?
Hvem blir «borte» i barnegruppa? Hvem tar mye plass med sin atferd og kommunikasjon, og hvem tar han/hun plassen fra?
Hvem tar positive/negative initiativ? Hvem får positiv/negativ respons fra andre i samarbeid/lek?
- Det settes sammen smågrupper ut fra hvem man observerer kan passe sammen eller kan ha utbytte av å være sammen.
- De voksne observerer og reflekterer over de uformelle samspillene mellom barn og voksne, for å sikre at det er trygghet i de sosiale relasjonene i barnehagen.
- Det innhentes bistand fra andre instanser ved behov. Når krenkelser oppdages eller rapporteres om:
 - Observasjonsfokuset spisses inn mot barnas samspill på bakgrunn av krenkelser som er rapportert.
- Hva skal observeres?
- Hvem skal observeres?

Hvilke situasjoner skal observeres? - Hvem skal foreta observasjonen?

- Hvor skal observasjonene foregå?
- Når skal observasjonene gjennomføres?
 - Hvor lenge skal observasjonene foregå? - Hvem skal vite om observasjonene? - Hvordan skal dere dokumentere/nedtegne observasjonene? - Hvem skal være med i analysene og drøftingene av analysene?
 - Observasjonene analyseres i lys av spørsmål som: - Hvilke endringer må observasjonene føre til for barnet, barnegruppen, de voksnes tilstedeværelse, rutiner, foreldreinvolvering?

- Innkalle til foreldresamtale.
- Utarbeide aktivitetsplan (se vedlegg) sammen med foreldre
- Oppfølging og evaluering av saken. Har barnet det bra nå?

Tiltak ved mobbing eller krenkende atferd

Tiltak:	Ansvar:	Dokumentasjon:	Tidsperiode:
Krenkende atferd og mobbing er observert eller informert om av barn, ansatte eller foreldre	Ansatt som har mottatt informasjon om eller observert handlingen	Loggførte observasjoner	Umiddelbart
Undersøkelser og observasjon dersom det kommer fram at et barn ikke har det bra	Styrer/pedagogisk ledere	Loggførte observasjoner	umiddelbart
Samtaler med barnet. Barnehagen skal sikre at barnets egen subjektive opplevelse	Styrer/pedagogisk ledere	Referat	umiddelbart
Foreldre til barnet som blir utsatt for mobbing/krenkelser blir informert.	Styrer/pedagogisk ledere	Referat	Innen få dager
Samtale med barnet/barna som krenkes	Pedagogisk leder	Referat	Innen få dager
Møte med foreldre til barnet/barna som mobber/krenker	Styrer/pedagogisk ledere	Referat	Innen få dager
Det utarbeides en tiltaksplan på bakgrunn av informasjon og observasjon	Styrer/pedagogisk ledere	Referat	1-2 uker
Oppfølging av tiltaksplan	Styrer/pedagogisk ledere	Referat	1-2 uker
Evaluering av tiltaksplan	Styrer/pedagogisk ledere	Referat	Etter to uker
Samtaler med foreldre til det utsatte barn	Styrer/pedagogisk ledere	Referat	2-3 uker
Samtaler med foreldre til barnet/barna som har vært involvert i mobbing/krenkelser	Styrer/pedagogisk ledere	Referat	Etter tre uker

Litteraturliste:

«Kunsten å møte en bjørn»; Camilla Otterlei og Jill Moursund - «Mattias er alene»; Ingrid Lund og Ane Tollerød Fosse - «Karsten liker å danse»; Tor Åge Bringsværd - «Rikki»; Guido Van Genechen (Kan brukes i tidlig alder) - «Hvem kan redde Albert Åberg»; Gunilla Bergström - «Albert og udyret»; Gunilla Bergström For voksne:

«Barns trivsel, voksnes ansvar»; Utdanningsdirektoratet – «Mobbing i barnehagen»; Mai Britt Helgesen (red.) –

«Trygge og utrygge barn i barnehagen» John Andersen, Søren Gundelach og Kjell Rasmussen. - «Mobbeatferd i barnehagen – temaforståelse

– forebygging-tiltak»; Ella C. Idsøe

- «Samarbeid mot mobbing i barnehagen»; Ingrid Lund

«Vern om barns psykiske helse»- Öhman Margareta, 2021.

- «Relasjonsbygging i barnehagen»; Charlotte Johannessen - <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehagemiljo/> -

[https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0006/ddd/pdfv/210592-](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0006/ddd/pdfv/210592-mobbing_skjerm_bokm.pdf)

[mobbing_skjerm_bokm.pdf](https://www.kriseportalen.no/barnehage/mobbing) - <https://www.kriseportalen.no/barnehage/mobbing> - www.Tryggjfell.no -

[https://www.ks.no/fagomrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/fou-](https://www.ks.no/fagomrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/fou-rapporter/skalforhindre-mobbi)

[rapporter/skalforhindre-mobbi](https://www.ks.no/fagomrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/fou-rapporter/skalforhindre-mobbi)

Utvikling i trygge rammer- sammen om en god barndom